

Sumár programu

SK02 “Prispôsobenie sa zmene klímy-prevenca povodní a
sucha”

Contents

1.1	RELEVANTNOSŤ PROGRAMU	4
1.2	ZDŔVODNENIE PROGRAMU A ČÍM JE PROGRAM MOTIVOVANÝ	4
1.2.1	<i>Analýza problémov a potrieb</i>	4
1.2.2	<i>Legislatíva súvisiaca s programovou oblasťou</i>	6
1.2.3	<i>Zdôvodnenie stratégie programu</i>	9
1.3	CIELE A INDIKÁTORY PROGRAMU	11
1.3.1	<i>Ciel programu (očakávaný dopad)</i>	11
1.3.2	<i>Očakávané výstupy programu</i>	11
1.3.3	<i>Výsledky programu</i>	12
1.4	RIZIKÁ A NEISTOTY	15
1.5	BILATERÁLNE VZŤAHY	17
1.5.1	<i>Donorský partner programu</i>	17
1.6	PREDDEFINOVANÉ PROJEKTY	17
1.7	SCHÉMA MALÝCH GRANTOV	17
1.8	PRIEREZOVÉ OTÁZKY	18
1.8.1	<i>Dobré spravovanie a demokracia</i>	18
1.8.2	<i>Hľadisko životného prostredia</i>	19
1.8.3	<i>Economic sustainability</i>	19
1.8.4	<i>Ekonomická udržateľnosť</i>	20
1.8.5	<i>Rodová rovnosť, boj proti rodovo podmienenému násiliu, diskriminácia, rasizmus a xenofóbia</i> <i>20</i>	
1.8.6	<i>Ľudské práva a menšiny</i>	21
1.8.7	<i>Boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu (zraniteľné skupiny – Rómovia)</i>	21
1.8.8	<i>Čeliť prejavom nenávisťi</i>	21
1.9	ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	22

1.1 Relevantnosť programu

Implementovanie programu z Grantov EHP v spolupráci s NVE a DSB, ako programovými partnermi, silne posilňuje spoluprácu medzi Slovenskou republikou a Nórskom. Okrem toho, výstupy implementovaného programu v Slovenskej republike môžu presiahnuť svoje hranice a tak podporovať následnú spoluprácu medzi prispievateľskými štátmi a Slovenskou republikou.

Program je v súlade s cieľmi programovej oblasti 07 Prispôsobenie sa zmene klímy a dodržiava očakávané výstupy programovej oblasti. Jeho súbory činností majú za úlohu podporovať výmenu informácií o prispôsobení sa zmene klímy. Navrhované program predstavuje kompletný systém pre prispôsobenie sa a zmierňovanie zmeny klímy hlavne znížením rizika období povodní a sucha. Praktické uplatnenie opatrení pre zadržiavanie dažďovej vody v krajine predstavuje stratégiu a opatrenia vytvorené pre územie Slovenska s ich prípadným uplatnením v iných európskych krajinách i celosvetovo. Zainteresovaním osôb z rôznych častí spoločnosti (napr. občania, súkromný sektor, miestna správa), program podporuje zvýšenie kapacít na posúdenie zraniteľnosti voči klimatickým zmenám a podporuje ich možné zmierňovanie aj zo strany verejnosti. Modré školy sa sústreďujú na zvýšenie povedomia a vzdelania u mladšej generácie s tým, že ich prostredníctvom sa informácie rozšíria v rámci rodiny a širšej verejnosti.

1.2 Zdôvodnenie programu a čím je program motivovaný

1.2.1 Analýza problémov a potrieb

Slovensko nie je výnimkou z prebiehajúcich klimatických zmien. Oficiálna správa uvádza: „Od roku 1881 do 2008, priemerná ročná teplota vzduchu vzrástla o 1.6°C...ročné atmosférické úhrny zrážok poklesli na Slovensku o 3.4 % (v južnej oblasti sa znížili až o viac ako 10%, na severe a severovýchode sa zvýšili sporadicky o 3%). Významný pokles bol zaznamenaný aj v relatívnej vlhkosti vzduchu (na juhu približne 5% a menej ako 5% všade inde). Taktiež charakteristika skutočnej a potenciálnej evapotranspirácie, pôdnej vlhkosti a čistej radiácie potvrdzujú postupné vysušovanie, hlavne na juhu Slovenska...“ (Piata Národná správa Slovenskej republiky o zmene klímy (v rámci Rámcového dohovoru OSN o klimatických zmenách a Kjótskom protokole), Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenský hydrometeorologický inštitút, 2009).

Predpovede klimatických zmien pre Slovensko boli skúmané desiatimi základnými modelmi cirkulácie (regionálne modifikované a korelované pomocou miestnych dát) v rámci štyroch svetových klimatických centier pre rôzne emisné scenáre a klimatické premenné až do roku 2100. Tepelné vlny, ktorých výskyt bol v minulých dekádach sporadický, sa očakávajú zintenzívniť do konca tohto storočia až na 45 takýchto dní. Zvýšenie teploty vzduchu bude mať za následok „podstatné a extrémne zvýšenie zrážkových úhrnov počas silnej búrky počas teplej polovice roka, a taktiež cyklonické situácie, ktoré budú pretrvávajúť niekoľko dní kedykoľvek v roku...najvyššie zrážky prekročia 150 mm ročne....v zime, sa očakáva zvýšenie celkových zrážok a súčasne zvýšenie teploty vzduchu o 4°C...pre otepľovanie, záplavy budú v zime čoraz častejšie....“.

Rovnaký dokument zahŕňa zraniteľnosť vodných zdrojov: ohrozenie dodávok vody a produkcie elektriky, zvýšenie výskytu sucha a povodní, zmena v hydrologickom obehu, možný vplyv na cezhraničnú spoluprácu so susednými krajinami, atď. Očakávaný „nárast extrémnych povodní a sucha“ je v dokumente prízvukovaný. Hlavne dramaticky znejúca predpoveď počasia: „...sucho v lete bude prerušované extrémnymi záplavami...“. Vyššie zmienený fenomén predstavuje „...neistotu v hospodárení s vodnými zdrojmi...“. Dokument uvádza adaptačné opatrenia. Ochrana vodných zdrojov, zvýšená potreba redistribúcie odtokov, identifikácia prosperujúcich a doplnkových vodných zdrojov a ich využitie, efektívny vodný manažment, prehodnotenie zádržných nádrží pred povodňami, atď.. Je tiež vhodné podotknúť, že zatiaľ čo využívanie zelených technológií v priemysle v niektorých oblastiach rastie (napr. Energia: solárna, biomasa, malé vodné elektrárne), zber a zadržiavanie dažďovej vody a recyklačné technológie (dažďové záhrady, zelené strechy/fasády, stanice s koreňovou filtráciou, atď.), na komerčnej báze v súčasnom Slovensku skoro nejestvujú.

Momentálny stav vodných zdrojov na Slovensku je vo všeobecnosti, ale najmä s ohľadom na oblasti pre realizáciu projektov, možné charakterizovať nasledovne:

- Značné zníženie zadržiavacej schopnosti krajiny a zrýchlenie povrchového odtoku dažďovej vody
- Zmenené zrážkové modely, ktoré v kombinácii s predchádzajúcim bodom následne zvyšujú riziko a frekvenciu prívalových povodní/sucha
- Pokles dodávok podzemnej vody súvisí s klesajúcou výmenou v termálnych, minerálnych zdrojoch a zdrojoch pitnej vody
- Zhoršenie kvality vody a znižujúce sa prírodné samočistiace schopnosti vodných tokov
- Zníženie úrodnosti pôdy kvôli pôdnej erózii a suchu, najmä v horských a podhorských oblastiach
- Určený účel vodných nádrží (pitná voda, rekreácia) je narušený v dôsledku zníženia ekologických funkcií prírodných a umelých vodných ekosystémov, starnutia a eutrofizácie
- Zhoršenie mikroklimy a ekologické zhoršenie oblastí s nízkou vlhkosťou vzduchu a vysokým obsahom prachu, a to najmä v mestskom prostredí a v oblastiach s intenzívnou priemyselnou činnosťou
- Nedostatok vedomostí, snaha a tvorivosť vo vodných inováciách vo všetkých oblastiach spoločenského života

Štúdie na medzinárodnej, vládnej a mimovládnej úrovni sa zhodujú na prevencii proti záplavám prostredníctvom technológií na zadržiavanie dažďovej vody (viď napr. Best Practices on Flood Protection, Prevention and Mitigation - EU Water Directors Core Group on Flood Protection, 2003; Analýza ochrany pred povodňami na Slovensku (v slovenčine), Uznesenia vlády Slovenskej republiky 2010, www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-129343; Plánovanie integrovaného manažmentu vodných zdrojov v obciach (v slovenčine), Združenie miest a obcí na Slovensku (2010).

Zadržiavanie dažďovej vody, ochrana a manažment je súčasťou moderného poňatia integrovaného riadenia vodných zdrojov, ktoré okrem „modrej“ vody obsahujú tiež „zelenú“ vodu (pôda a vlhkosť vzduchu, atď.). Jedná sa aj o nápravu vyššie uvedených problémov (pre bližšie informácie napr. Falkenmark M., Rockström J. – Nová paradigma modrej a zelenej vody:

Najnovší spôsob pre plánovanie vodných zdrojov a manažment, J. Water Resour. Plng. and Mgmt., 2006, Vol. 132, Vydanie 3, str.129-132).

Vzťahy medzi (mikro-) klímou a manažmentom krajiny/vôd je skôr obojstranným ako jednostranným. Niektoré aspekty vplyvu pôdneho/vodného manažmentu na klímu nájdete napr. v akademickom zborníku „Medzinárodný zborník vody“, Vol.5, Vydanie 4, 2010-Špeciálne zameranie na „Vodu a zložitosť klímy“. Tento zborník zahŕňa témy úzko súvisiace a využité v tomto programe: rozdiel medzi energiou a tokom vody v mokrych a suchých oblastiach krajiny a ich vplyv na klímu (Pokorný, J. et al., Rozptýlenie solárnej energie a zmien teploty rastlinami str. 311-336; Makarieva, A.M. and Gorshkov, V.G., Biotické čerpadlo: Kondenzácia, atmosferická dynamika a klíma, str.365-385), únik živín z ekosystému a udržateľnosť krajiny vo vzťahu ku klíme (Ripl, W., Strata úrodných látok v mori: Ako krajinná entropia ovplyvňuje klímu, str. 353-364), udržiavanie vody v mestských oblastiach a jeho blahodarné účinky na mikroklimu, predkladá nové spôsoby, ako v architektúre tak a/alebo v mestskom plánovaní (Schmidt, M., Ekologické návrhy na zmiernenie klímy v modernom mestskom bývaní, str. 337-352).

Výskum a dokumentácia regiónu Zemplín môžete nájsť v: Kravčík, M., Barabáš, D.: Hydrológia vnútorných vôd na pláňach východného Slovenska a ich vplyv na poľnohospodársky potenciál produktivity, Ústav biológie a ekológie v Bratislave, oddelenie v Košiciach, Výskumný projekt 1989).

1.2.2 Legislatíva súvisiaca s programovou oblasťou

Navrhovaný program priamo aj nepriamo súvisí s viacerými právnymi predpismi na národnej aj na nadnárodnej úrovni. Zvýšený tlak na vodné zdroje, zhoršovanie životného prostredia a sprievodné zmeny klímy s početnými príkladmi extrémneho počasia sa rýchlo stávajú najväčšou výzvou pre Európske spoločenstvo. Z toho dôvodu, EU na túto výzvu odpovedala početnými právnymi predpismi zaoberajúcimi sa zhoršovaním životného prostredia ako výsledkom nadmerného odtoku vody zo zemského povrchu. Relevantnými právnymi predpismi k tomuto programu sú nasledovné:

- **(2000/60/EU) Rámcová smernica o vode**, ktorá zaväzuje členské štáty EU, aby dosiahli „dobrý status“ kvantitatívnych a kvalitatívnych podmienok všetkých typov vody, ako je povrchová voda a podzemné zdroje. Tento rámec sa priamo vzťahuje k vodnej nádrži Zemplínska šírava, ktorá už vyžaduje zmeny, aby sa zastavila eutrofizácia vôd a starnutie.
- **(2006/118/EC) Smernica o podzemných vodách**, ktorá zaväzuje členské štáty EU, aby ochraňovali podzemné vody pred znečistením a zhoršením ich stavu. Podľa tejto smernice, by sa mal zaviesť režim, ktorý stanoví štandardy kvality podzemnej vody a predstaví opatrenia k prevencii alebo obmedzenia vstupu znečisťujúcich látok do podzemných vôd. Smernica ustanovuje taktiež kritériá, ktoré berú ohľad na lokálny charakter a dovoľujú, aby boli spravené ďalšie zlepšenia na základe monitorovania dát a nových vedeckých poznatkov.“
- **{SEC(2007)993}{SEC(2007)996} Oznámenie o riešení problému nedostatku vody a sucha v Európskej únii**, ktoré je oznámením Európskej komisie pri Európskom parlamente a Výbore pre životné prostredie, uvádzajúce problémy (výzvy) spôsobované nedostatkom vody a sucha. Načrtáva problémové oblasti a politické ciele pre riešenie tohto problému. Navrhovaný program v Zemplínskom regióne priamo adresuje niekoľko aspektov tohto

- oznámenia, a to navrhovaním kľúčových opatrení na revitalizáciu miestnej mikroklimy a pôdy tak, aby sa voda v oblasti udržiavala, mala možnosť vsiaknuť do zeme, doplniť podzemné zdroje, revitalizovať mikroklimu svojím vyparovaním a postupne obnoviť malý kolobeh vody ako aj zabrániť extrémnym osciláciám medzi suchom a záplavami.
- Európska stratégia pre zdravie (EHS) je nepriamo spojená s týmto projektom hneď v niekoľko bodoch. Zdravie, je vec ponechaná na členských štátoch, avšak úloha EU v zdravotníctve sa týka asistencie pri záležitostiach cezhraničnej spolupráce a pri záležitostiach medzinárodného rozmeru. EÚ poskytuje usmernenie a odporúčania pre náročné moderné zdravotné problémy, ktorým čelia členské štáty. Účelom Cieľu II v EHS je ochrana obyvateľov pred zdravotnými hrozbami, kde klimatické zmeny sú uvedené ako jedny z mnohých zdravotných hrozieb. Viaceré aspekty v programových oblastiach na Slovensku sa týkajú priamo aj nepriamo zdravia. Napríklad zníženie obsahu alergénov v atmosfére v mestských centrách môže byť znížené prostredníctvom obnovy mikroklimy a zvýšením obsahu vlhkosti v atmosfére dosiahnuteľné prostredníctvom všetkých uvedených opatrení v programe. Princíp II v EHS uvádza, že "zdravie je najväčší bohatstvo", prirodzene zdravé životné prostredie bohaté na vode vytvára ideálne podmienky pre zdravé populácie.
 - COM(2007)621 Konečné oznámenie o agende pre trvalo udržateľný a konkurencieschopný európsky cestovný ruch: vyzýva k vyváženému prístupu pri rozvoji cestovného ruchu pre hospodársky rast a súčasne udržanie zdravého a udržateľného životného prostredia. Táto agenda priamo súvisí s navrhovaným opatrením v Hornej Nitre a Zemplínskej Šírave. Tieto regióny majú jedinečné vlastnosti, ktoré majú veľký potenciál prilákať veľký priemysel cestovného ruchu a vytvoriť tak víziu udržateľného cestovného ruchu. Navrhované opatrenia sa venujú uvedeným problémom, s ktorými sa tieto regióny stretávajú.

Proces implementácie pre Rámcovú smernicu o vode (2000/60/ES) je stanovený na časové obdobie 2003-2023. Hlavným administratívnym nástrojom na dosiahnutie cieľa a požiadaviek v tejto smernici je Plán manažmentu povodí (PMP). Výsledky troch fáz implementačného procesu sú zaznamenané v Národných správach z rokov 2004, 2005 a 2007. Fáza IV- Príprava BMP-schválené PMP boli zaslané do EK pred 22. marcom 2010. Navrhovaný program navrhnutý pre malé povodia a nádrže môže prispieť k dosiahnutiu cieľov Smernice EÚ o vode na Slovensku, pretože všetky jeho súčasti sú zamerané na dosiahnutie dobrého stavu vôd, stabilitu priestoru a zvýšenie odolnosti voči meniacej sa klíme. Program je plne v súlade a podporuje realizáciu všeobecných smerníc o vode a záplavách v Slovenskej republike, systém na ochranu prírodného prostredia a krajiny, regionálny plánovací systém, systém hospodárenia s vodou, a poľnohospodárske a lesnícke systémy riadenia.

Nasledujúce právne predpisy vlády Slovenskej republiky sa vzťahujú na túto programovú oblasť:

- Uznesenie vlády č. 744/2010¹ Program revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí v Slovenskej republike: toto uznesenie vlády schválilo program na revitalizáciu krajiny, ktorý sa zameriaval na obnovu ekosystémových funkcií prírody tým, že stanovil konkrétne ciele pre zadržiavanie vody v zalesnených a hornatých oblastiach, na poľnohospodárskej pôde a v mestských oblastiach v krajine. Program umožňoval

¹ V súčasnosti program revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí v SR nepokračuje

implementovanie rôznych spôsobov zadržiavania vody (dažďovej vody), ochrany pôdy (protierózne) a opatrení na spomalenie povrchového odtoku pomocou vegetácie, obnovenie a zvýšenie pôdneho presakovania a obnovovanie a zvyšovanie vegetačnej ochrany krajiny (na poskytnutie účinného ochladenie krajiny). Implementačné opatrenia zahŕňajú regionálne odborné kapacity, miestnu pracovnú silu, farmárov, obce a štát - inštitúcie.

- **Uznesenie vlády č. 556/2010 o zásadách, pravidlách a rámcových podmienkach na prevenciu pred povodňami, zníženie povodňového rizika, rizika sucha a rizika náhlych prírodných katastrof, a vodné integrované riadenie povodí:** Tento dokument stanovuje rámcové podmienky a podnety pre udržateľnú politiku na zníženie rizika povodní a sucha a pre riadenie integrovaných vodných a pôdnych zdrojov.
- **Zákon č. 7/2010 o ochrane pred povodňami:** tento zákon sa zameriava na ochranu pred povodňami a ustanovuje zodpovednosť za evaluáciu a manažment povodňových rizík s cieľom znížiť nepriaznivé dôsledky povodní na zdravie obyvateľov, prírodného prostredia, kultúrneho dedičstva a hospodárskej činnosti.
- **Zákon č.184/2002 o vodách:** tento zákon sa zameriava na ochranu povrchových a podzemných vodných útvarov a vody nevyhnutnej pre blaho ekosystémov na území Slovenska. Poskytuje mechanizmy na zlepšenie kvality vodných tokov s cieľom optimalizovať ich zamýšľané a hospodárske účely.
- **Zákon č. 201/2009 o štátnej hydrologickej a meteorologickej službe:** tento zákon vymedzuje úlohu a povinnosti vnútroštátnych hydrologických a meteorologických služieb. To si vyžaduje presné a zodpovedné zdieľanie informácií o hydrologických a klimatických trendoch a vzorcoch v krajine. Je to dôležité preto, že zákon zaručuje, že program je založený na empiricky riadnom výskume a metodológiách v oblasti klímy a hydrologických vied.
- **Zákon č. 326/2005 o lesoch:** tento zákon stanovuje zásady pre ochranu lesov. Načrtáva pravidlá a povinnosti verejných i súkromných vlastníkov pôdy v zalesnených oblastiach. Tento program by ochrane lesov pridal úplne nový rozmer a zodpovednosť tým, že zdôrazňuje, že je dôležité uchovávanie dažďovej vody v miestach, kde dopadá tak, že má šancu poskytnúť lesným ekosystémom ich vlastnú obnovu.
- **Zákon č. 267/2010 o poskytovaní dotácií na kompenzácie strát spôsobených nepriaznivou poveternostnou udalosťou:** tento zákon vymedzuje financovanie/kompenzácie, ktoré sa dodržiavajú počas prírodných katastrof, ako sú povodne, silné búrky a privalové dažde. Navrhovaný program poskytuje priaktívne opatrenia, ktoré znížia konflikty týkajúce sa odškodnenia v dôsledku zmiernenia všetkých rizík spojených s povodňami.
- **Zákon č. 96/1992 o starostlivosti o zdravie:** tento zákon nepriamo súvisí s navrhovaným programom prostredníctvom svojho všeobecného vyhlásenia o povinnostiach a zodpovednosti občanov k ich zdraviu. Preambula uvádza, že každý občan má zodpovednosť za zabezpečenie zdravia a dobrých životných podmienok pre seba a svojich spoluobčanov vytvorením a podporou podmienok, ktoré udržujú a ďalej rozvíjajú zdravý život a životné prostredie. Opatrenia navrhované v rámci programu

priamo berú do úvahy vyššie uvedenú myšlienku tým, že stanovujú podmienky, ktoré poskytujú zdravé prostredie pre život, či už v mestských centrách alebo vo vidieckom prostredí, ako je napríklad oblasť Zemplínu. Ďalej ustanovuje dlhodobý prístup k rozvoju a udržanie zdravého prostredia tým, že sa zameriava na školy.

1.2.3 Zdôvodnenie stratégie programu

Stratégia programu je založená na analýze vypracovanej v časti 3.4.1. Klimatológovia predpovedajú nárast extrémov počasia a ich dôsledkov. Jedným z najdôležitejších dôsledkov je očakávaný nárast povodní a závažného sucha. Práve preto bol vybraný tento cieľ pre prispôsobenie sa zmene klímy, najmä pri zmenách intenzity a typov zrážok.

Dokument „Vplyvy zmeny klímy a možné adaptačné opatrenia v konkrétnych odvetviach na Slovensku“ uvádza tieto najvýznamnejšie dopady zmeny klímy na vodné hospodárstvo v krajine (okrem iných vplyvov súvisiacich s vodou v poľnohospodárstve, lesníctve, priemysle, výrobe energie, atď.):

1. Zvýšený odtok v zimných mesiacoch a strata prirodzene nahromadených zrážok zo zimy.
2. Zvýšenie potenciálneho odparovania, čo znamená nárast odparovania v letných mesiacoch.
3. Zníženie vlhkosti pôdy a zníženie podpovrchového odtoku v letných mesiacoch.
4. Zvýšenie povrchového odtoku v letných mesiacoch počas zrážkových období (náhynné k spôsobovaniu zvýšenej erózie pôdy a sedimentácie vo vodných nádržiach).
5. Zvýšená frekvencia povodní (najmä neočakávaných- privalových) a zvýšenie ich magnitúdy
6. Zvýšená závažnosť a trvanie sucha
7. Znížená dostupnosť vodných zdrojov

Ideálne integrované riadenie povodí je základnou filozofiou programu. Integrovaný manažment je komplexný, to znamená, že riešenie jedného problému nezhoršuje ten druhý, napr. nadmerné vypúšťanie vody pri povodniach vplýva na zhoršenie sucha. Holistické riešenie, okrem iných prostriedkov aj to, že sa nejedná len o vodu, ktorú vidíme (v riekach a nádržiach), ale aj o vodu, ktorú nevidíme (napr. významné objemy v pôde, v podzemných vodách, vegetácii, vzduchu) je predmetom nášho záujmu. Zber a uchovávanie dažďovej vody ako prevencia proti záplavám a pred suchom by mali byť využité v rôznych podmienkach charakteristických pre rôzne regióny a rôzne časti povodia, ktoré sa tam nachádzajú.

Rôzne nastavenia navrhovaného programu odrážajú rôznorodosť problémov, ktoré vyplývajú z modelových opatrení, prístupov a pilotných projektov. K vybraným nastaveniam integrovaného riadenia vodných zdrojov patria nasledujúce problémy:

- Ako sa vyrovnáť s integrovanou prevenciou záplav, sucha a klimatickej zmeny a zároveň zlepšiť kvalitu vody v umelo vybudovaných vodných nádržiach, ktoré majú prispieť k dlhodobu udržateľnému rozvoju regiónu.

- Ako sa vyrovnáť s integrovanou prevenciou záplav, sucha, zmenou klímy spolu s ochranou a obnovou podzemných vodných zdrojov ako jedinečného prírodného dedičstva pre udržateľnú prosperitu regiónu.
- Ako spojiť integrovanú prevenciu pred povodňami a suchom v mestách s nevyhnutnou potrebou pre revitalizáciu ich mikroklimy. (Príliš spevnené a zastrešené mestá sa zdajú byť zvláštnym prípadom oblasti vysušovanej ľuďmi. Ich mikroklima je často označovaná ako "horúce ostrovy".)

Holistický prístup by mal tiež zahŕňať širokú škálu sociálnych, ekonomických, environmentálnych a kultúrnych rozmerov. Najlepšie poznatky môžu byť získané od ľudí, ktorí bývajú najbližšie k problematike. To je dôvod, prečo filozofiou projektu je upriamiť pozornosť a zvýšiť povedomie o integrovanom hospodárení s vodou na úrovni komunity. Cieľom je zvýšenie povedomia ľudí, že voda má zásadný význam pre životné prostredie, ekonomickú, sociálnu a klimatickú bezpečnosť.

Za účelom nájdania modelového riešenia vyššie uvedených problémov a za účelom zvýšenia povedomia o zmienených otázkach týkajúcich sa vody, boli pre realizáciu programu zvolené tieto regióny, mestá a nastavenia:

- Región Zemplínu - oblasť bohatá na malé toky pochádzajúce z pohoria Vihorlat, ktoré stekajú do východných slovenských plání, kde v čase intenzívnych zrážok spôsobujú časté záplavy. Región je charakteristický nápadným deficitom dodávok vody počas horúceho obdobia. Silná eutrofizácia vodnej nádrže Zemplínska Šírava podkopáva jej mimoriadny potenciál pre cestovný ruch.
- Región Horná Nitra - oblasť s klesajúcim ťažobným priemyslom, výskytom termálnych / minerálnych vôd, ktorých vznik je závislý na doplnení podzemných vodných zdrojov dažďovou vodou a územím častých záplav. Región má veľký potenciál pre rozvoj kúpeľníctva.
- Zdravé mestá - budú vybrané mestá, kde vplyvom urbanizácie dochádza opakovane k nadmernému odvádzaniu dažďovej vody, ktorá v minulosti ochladzovala túto oblasť a udržiavala stabilnú mikroklimu.
- Školy boli vybrané ako posledné a najpočetnejšie nastavenie programu. Školy sú miesta, kde deti a mládež získavajú vedomosti, rozvíjať svoj vzťah k prostrediu, v ktorom sú vzdelávané a kde mladý človek môže získať veľa nápadov, motívov a inovatívnych riešení čo sa týka využitia dažďovej vody.

S cieľom zapojiť tých, ktorí žijú v blízkosti týchto problémov, bola vytvorená idea otvorenej a spravodlivej súťaže projektov, ktoré súťažia vo vytvorení najlepšej stratégie pre prispôbenie sa zmene klímy a to v rámci definovanom týmto programom.

1.3 Ciele a indikátory programu

1.3.1 Cieľ programu (očakávaný dopad)

Programová oblasť **07 Prispôsobenie sa zmene klímy**

Cieľ: Prispôsobenie sa zmene klímy, najmä pri zmenách intenzity a typov zrážok, návrhnutím a implementáciou stratégií a opatrení, ktoré sa zameriavajú na zvýšenie odolnosti vybraných lokalít na Slovensku pred povodňami a suchom. Zvýšiť povedomie a odborné kapacity s ohľadom na uvedené ciele.

1.3.2 Očakávané výstupy programu

#	Očakávané výstupy	Indikátor	Popis	Hodnota indikátora		Zdroj overenia
				Vstupná hodnota	Cieľ	
1	0702 Vyvinuté stratégie a opatrenia na prispôsobenie sa meniacej sa klíme	Počet organizovaných stretnutí pre regionálne projekty a projekty „Modré školy“ pred prípravou projektov, počas implementácie a hodnotiacej fázy vrátane monitorovacích aktivít	Počet zorganizovaných stretnutí predstavuje dobrý indikátor pre zvýšenie kapacity na posúdenie zraniteľnosti voči zmene klímy. Verejnosť bude informovaná o myšlienkach, na ktorých sú postavené projekty formou prezentácií a prednášok. Prezentované poznatky prispievajú k schopnosti posúdiť možné ohrozenie zmenou klímy.	0	100	Zdrojom overenia bude skutočný počet zorganizovaných stretnutí, zdokumentovaných podpísanou prezenciou všetkých účastníkov, fotografickej dokumentácie, prednášok a prezentácií. Očakáva sa, že prebehne minimálne jedno stretnutie, ktoré sa uskutoční v rámci projektov Modré školy a najmenej 10 stretnutí, ktoré súvisia s každým regionálnym projektom.
2	0703 Zvýšená kapacita - posúdenie zraniteľnosti pri zmene klímy	Objem vybudovaných vodozádržných opatrení, systémov a štruktúr v krajine a v rámci školských areálov na zníženie odtoku alebo zadržanie dažďovej vody ako aj pre	K dôležitým nástrojom efektívneho prispôsobenia sa zmene klímy patrí zvýšenie zadržiavacích schopností povodí, budov a krajiny, školských areálov prostredníctvom rôznych odtokov a zadržiavania vody a revitalizačných opatrení. Tu uvedený indikátor	0 mil. m3	2 mil. m3	Objem vybudovaných vodozádržných opatrení, overiteľných z projektovej dokumentácie, osobnej kontroly na mieste a poimplementačných meraniach. Dokončené a fungujúce vodozádržné opatrenia, naznačujú, že schválený dokument bol dodržaný a prebehla

		čistenie a recykláciu použitej dažďovej vody a odpadovej vody	meria potenciálne zadržiavanie a teda prispôsobenie krajiny k zmene klímy, použiteľných na rôznych úrovniach opatrení.			spolupráca medzi príslušnými stranami.
3	0704 Zvýšenie povedomia a vzdelania v oblasti prispôsobenia sa zmene klímy	Počet škôl, ktoré budú využívať a implementovať komponenty získané z projektov Modré školy do ich environmentálnych vzdelávacích programov a aktivít.	Problematika klimatických zmien, dôvody, prevencia, zmiernenie, úloha kolobehu vody v klimatickom systéme sú ešte stále nedostatočne zrozumiteľné pre laikov a odborníkov. Projekty Modré školy a štandardizované školské osnovy budú vytvárať podmienky na vzdelávanie v oblasti zmeny klímy. Navrhovaný ukazovateľ opisuje úspešnosť daného cieľa, zvýšiť povedomie a vzdelanie v oblasti prispôsobovaniu sa zmene klímy v projektoch Modré školy.	Vstupná hodnota	Cieľ	Zdrojom overovania bude dotazníkové šetrenie na školách s otázkami ohľadom implementácie komponentov Modré školy a školských osnov do enviromentálneho vzdelávania.
				0	79	

1.3.3 Výsledky programu

Výstup	Výsledok	Výsledok – indikátor	Hodnota indikátora		Popis
0702 Vyvinuté	Vypracovanie	Počet vypracovaných	Vstupná hodnota	Cieľ	Vypracovaný projekt predstavuje projektovú dokumentáciu

stratégie a opatrenia na prispôsobenie sa meniacej sa klíme	<p>projektov zaoberajúcich sa adaptačnými opatreniami v 4 zvolených regiónoch a na školách v 79 okresoch ako výsledok plánovacieho procesu a určenia adaptačných opatrení na základe partnerstva a spolupráce zainteresovaných strán</p>	<p>projektových dokumentácií venovaných adaptačným opatreniam spĺňajúcich kritériá programu</p>	0	83	<p>navrhujúcu adaptačné opatrenia v dvoch zvolených regiónoch (Zemplín a Horná Nitra), v dvoch mestách a v školskom areáli (Modré školy). Projektová dokumentácia obsahuje aj analytickú a projekčnú časť vrátane lokalizácie navrhovaných opatrení a popisu ich technologických a materiálových častí. Projektová dokumentácia bude obsahovať výkaz výmer a posúdenie prvkov, objektov a prác, ako aj položkový rozpočet, čo v prípade potreby predstavuje vhodný základ pre verejné obstarávanie na výber zhotoviteľa/dodávateľa stavebných prác. Projektová dokumentácia je výsledkom plánovania a konsenzu zainteresovaných strán (vrátane vlastníkov a správcov pozemkov) a zástupcov samospráv. Projektová dokumentácia by mal slúžiť na potreby získania právnych povolení od príslušných úradov (stavebný úrad, úrad životného prostredia). Projektová dokumentácia je pravdivá a je dôležitým a overiteľným indikátorom postupu implementácie programu-„Prispôsobenie sa zmene klímy -prevencia povodní a sucha.“ Jednou z častí kompletnej projektovej dokumentácie bude kontrola skutočného stavu opatrení u jednotlivých projektov programu po ukončení realizácie.</p>
	<p>Zapojenie laickej verejnosti do procesov projektovej prípravy a realizácie. Využitie výsledkov projektu.</p>	<p>Počet komún v 4 regiónoch (miest/mestských častí, obcí) zapojených do realizácie projektu</p>	<p>Vstupná hodnota</p>	<p>Cieľ</p>	<p>Laická verejnosť bude zapojená do projektov za pomoci prednášok , prezentácií, stretnutí, konferencií, seminárov a workshopov. Tieto osoby nadobudnú lepšie vedomosti a budú lepšie vedieť posúdiť riziká a zraniteľnosť životného prostredia pri zmene klímy. Očakáva sa, že v každom regióne bude do prípravy projektu a do implementácie regionálnych projektov zapojených prinajmenšom päť komún. Každá škola v rámci komponentu Modré školy predstavuje minimálne jednu komunitu. Žiaci, rodičia a obyvatelia budú podrobne informovaní o zámeroch a cieľoch projektov. Počet zúčastnených komún je merateľný a overiteľný.</p>
	<p>0</p>	<p>100</p>			
<p>Zapojenie expertov do procesov projektovej prípravy , realizácie</p>	<p>Počet národných a zahraničných inštitúcií zapojených do projektu v rámci 4 regiónov</p>	<p>Vstupná hodnota</p>	<p>Cieľ</p>	<p>Počas jednotlivých fáz (analýzy, návrh opatrení, príprava projektovej dokumentácie, kontrola) bude do prípravy a realizácie projektu zapojených viacero expertov a správcov , a to aj v rámci meraní po realizácii, pri riadení a monitorovaní zhotovených opatrení a stavieb. Očakáva sa, že pozorovatelia , plánovači, stavební inšpektori , stavitelia, ekológovia, zástupcovia úradu verejného zdravotníctva, lesníci, vodohospodári a výskumníci budú zapojení v každom z projektov. Dá sa očakávať, že dôjde k rozvoju medzinárodnej spolupráce s viacerými krajinami vrátane prispievateľských štátov.</p>	
<p>0</p>	<p>50</p>				

0703 Zvýšená kapacita - posúdenie zraniteľnosti pri zmene klímy	Zvýšená vodozadržná kapacita povodí, krajiny a školských areálov je rozhodujúcim faktorom pre obnovenie funkcií ekosystému krajiny a hlavných nástrojov na prispôsobenie sa (štruktúry krajiny) zmene klímy	Objem vytvorených vodozadržných opatrení, opatrení založených na ekosystémoch, systémov a stavieb v krajine a v rámci školských areálov na cyklické spomalenie alebo akumulovanie dažďovej vody, a tiež filtráciu použitej dažďovej vody a odpadových vôd.	Vstupná hodnota	Cieľ	Vytvorenie fyzických stavieb v krajine a technologických riešení v rámci samospráv (vrátane školských areálov) predstavuje najzávažnejšie a najefektívnejšie opatrenia v oblasti prispôsobenia sa zmene klímy. Zadržiavanie dažďovej vody v krajine zvýši jej presakovanie do pôdy a urobí ju dostupnejšou v obdobiach sucha. Týmto spôsobom sa napomôže vyparovaniu vody prostredníctvom vegetácie, zvýši sa životaschopnosť ekosystémov a obnovia sa klimatické funkcie vegetácie. Realizácia vodozadržných opatrení v krajine znižuje vodnú eróziu pôdy a predstavuje prevenciu pred vysušovaním. Objem zrealizovaných opatrení je merateľný a overiteľný, či už z projektovej dokumentácie, alebo aj pomocou meraní uskutočnených na zhotovených objektoch a počas fyzickej kontroly na mieste realizácie.
			0 mil. m3	2 mil. m3	
	Realizácia konkrétnych vodozadržných a revitalizačných opatrení v rámci jednotlivých projektov v krajine, na území samospráv a v areáloch škôl	Celkový počet dokončených individuálnych opatrení, zásahov , objektov a stavieb vytvorených v rámci projektov	Vstupná hodnota	Cieľ	Počet individuálnych opatrení, zásahov, objektov a stavieb vytvorených v rámci projektov programu „Prispôsobenie sa zmene klímy- prevencia povodní sa sucha“ počas obdobia realizácie (2012-2016) je overiteľný pomocou projektovej dokumentácie, fotografií, počas fyzickej kontroly v mieste realizácie a pod. Počet rozličných objektov naznačuje rozmanitosť použitých opatrení (s ohľadom na katalóg revitalizačných opatrení) a inovatívny charakter použitých technológií.
			0	50000	
0704 Zvýšenie povedomia a vzdelania v oblasti prispôsobenia sa zmene klímy	Vypracovanie a propagácia vzdelávacích programov základných a stredných škôl s ohľadom na riadenie dažďovej vody a jej vzťah k zmene klímy	Počet vypracovaných balíčkov osnov pre základné a (samostatne pre) stredné školy.	Vstupná hodnota	Cieľ	Budú vypracované tematické balíčky školských osnov jednotlivo pre základné a stredné školy. Každý z balíčkov bude obsahovať popisy v minimálnom rozsahu desiatich vyučovacích hodín , vrátane teórie a grafických častí, príkladov z terénu, cvičení, laboratórnych cvičení a tiež exteriérových činností pre žiakov, ktoré súvisia s vodou. Školské osnovy budú k dispozícii všetkým učiteľom základných (viac než 2200) a stredných škôl (viac než 720), aby boli vedomosti o tejto konkrétnej téme dostupné.
			0	2	
	Propagácia všetkých informácií on-line o programe pre širokú verejnosť	Počet originálnych výstupov s informáciami dostupnými on-line prostredníctvom Google v období realizácie programu (2012-2016).	Vstupná hodnota	Cieľ	Kontinuálne zverejňovanie všetkých relevantných informácií, cieľov, výstupov a výsledkov programu „Prispôsobenie sa zmene klímy- prevencia povodí a sucha“ na webovej stránke prebieha prirodzene už v súčasnosti. Napriek tomu, návštevnosť tejto informačnej webovej stránky bude dôležitým ukazovateľom intenzity vzájomnej komunikácie osôb a komunít zapojených do implementácie projektov, výmeny informácií a šírenia poznatkov.
			0	500	

1.4 Riziká a neistoty

Signifikantné riziká na projektovej úrovni počas implementácie programu sú:

- závislosť miestnych a regionálnych inštitúcií na centrálnom a sektorovom (sekčnom) riadení
- nízka úroveň nezávislého rozhodovania na miestnej a regionálnej úrovni
- nízka úroveň spolupráce zainteresovaných subjektov, najmä vo vidieckych oblastiach

Deje sa tak preto, lebo väčšina organizácií na miestnej a regionálnej úrovni očakáva riadenie a rozhodovanie od najvyšších orgánov štátnej správy. Preto, čo sa týka inovatívnych riešení a to najmä v regiónoch, existuje priestor pre ovplyvňovanie procesu lobistickými skupinami, pre ktoré sú inovatívne riešenia nevyhovujúce. To môže viesť k mnohým nedorozumeniam a môže zvýšiť riziko pre podporované riešenia. Podporované riešenia v tomto programe sú zraniteľné, pretože prinášajú významný inovatívny štýl multisektorového riešenia. Vážne ovplyvňujú dnešné stereotypy v odvetviach a môžu byť významným prínosom pre integrované riešenie, najmä rozvojových programov v Slovenskej republike a v Európe.

Posúdenie špecifických rizík prostredníctvom pravdepodobnosti ich vzniku a dôsledkov (na národnej úrovni).

Prispôsobenie sa zmene klímy- prevencia povodní a sucha		1 - 5				
Popis rizika	Kategória rizika	Pravdepodobnosť	Dôsledok (zniženie ekonomických a sociálnych rozdielov)	Dôsledok (posilnenie bilaterálnych vzťahov)	Súhrnné riziko	Plán zmiernenia rizík
Pomerne limitujúca inštitucionálna a riadiaca kapacita	Inštitucionálne a riadiace schopnosti, transparentnosť a zodpovednosť	4	3	3	3,4	Vzájomná zastupiteľnosť
Nedostatočné finančné prostriedky	Finančné	2	3	2	2,4	Používaný zálohový systém
Prenos informácií	Korupcia / otázky verejného obstarávania-TI nástroj	3	5	5	3,9	Nezávislý výber projektov na základe výberových kritérií
	Agregačný stupeň krajiny	3	3,7	3,4	3,3	

Stručný prehľad expozície rizika korupcie programu

Programové oblasti na Slovensku	Postup pri filtrácii rizika korupcie							
	vysoké / stredné / nízke riziko							
	1. Korupčný risk krajiny	2. Celkové granty FM	3. Oddelenie funkcií	4. Programový grant	5. Účasť donorských partnerov	6. preddefinovaný projektom	7. Integrita SP	Celkové hodnotenie
Prispôsobenie sa zmene klímy	vysoké	stredné	nízke	vysoké	nízke	nízke	stredné	stredné

Prispôsobenie sa zmene klímy	
Rizikový faktor	Odôvodnenie
1.	Slovensko sa radí na piate miesto v EÚ v indexe korupcie
	To znamená, že Slovensko bolo zaradené ako piata najviac skorumpovaná krajina medzi členskými štátmi Európskej únie - iba Rumunsko, Taliansko, Bulharsko a Grécko dopadlo horšie, napísalo v tlačovej správe Transparency International Slovensko. Graf odráža úroveň vnímania korupcie podnikateľov a odborníkov v roku 2011 a na začiatku roku 2012.
2.*	€74 693 750,00
	Najvyššia alokácia z 15 prijímateľských štátov
3.	Podrobný popis riadiacich a kontrolných systémov
	Ak je nezrovnalosť odhalená v programe prevádzkovaného NKP alebo sa nezrovnalosť vzťahuje k činnosti NKP, správa musí byť podpísaná generálnym riaditeľom v spolupráci so sekciou kontroly a boja proti korupcii.
	Všetky typy nezrovnalostí, je nezrovnalosť zadaná do reportovacej databázi ale nie je uvedená v informačnej databáze.
4.*	€12 463 750,00
	Tretia najvyššia alokácia v rámci FM
5.	Zahŕňa 2 Donorských programových partnerov
	Viac kontrolných orgánov v skutočnosti znižuje možné riziká korupcie v programe
6.	Pred definované projekty nie su
	Dáva rovnakú šancu všetkým možným oprávneným žiadateľom uchádzať sa
7.	Úrad vlády Slovenskej republiky
	Verejná inštitúcia
* čistá alokácia bez spolufinancovania	

1.5 Bilaterálne vzťahy

Bilaterálne vzťahy medzi prijímateľským štátom a prispievateľskými štátmi sú jedným z celkových cieľov implementovania FM EHP a budú realizované na základe zásad solidarity, skúseností a zdieľanie osvedčených postupov a sieťovania. Organizácie ako DSB a NVE budú zohrávať kľúčovú úlohu pri realizovaní a implementovaní projektov v programe. Zdieľanie aktuálnych informácií a progresu prostredníctvom včasných reportov a brífingov v angličtine zabezpečí hladký prechod z fázy plánovania a konzultovania do fázy vývoja. To znamená, že inštitúcie prispievateľských štátov budú kľúčovými poradcami v implementačnom procese navrhovaných projektov. Krížová vzájomná komunikácia medzi uvedenými organizáciami a rôznymi úrovňami vládnych úrovní a občianskeho sektora v postihnutých regiónoch Slovenska by mali zabezpečiť transparentný a otvorený proces pre efektívnu realizáciu navrhovaných projektov. Osvedčené postupy a ich tlmočenie ďalej by mali poskytnúť pohľad z prvej ruky na pokrok a všetky výzvy, ktoré nastali v projekte.

1.5.1 Donorský partner programu

DSB a NVE ako donorskí programoví partneri sa aktívne zameriavajú na metódy a princípy zastávané v programe. Uvedené organizácie sa zameriavajú na schopnosti zadržiavania vody v zalesených a hornatých oblastiach, prevenciu pred eróziou pôdy, revitalizáciu vodných tokov, ako aj praktických metód a súčasne zvyšovanie verejného povedomia a vzdelávania cez komunikačné aktivity. Výzva integrovaného riadenia povodí poskytuje spoločný základ pre navrhované partnerstvá. Zmena klímy nerešpektuje umelé politické hranice, a preto integrovaný prístup, ktorý berie do úvahy celý rad sociálnych, ekonomických, environmentálnych a kultúrnych rozmerov možno najlepšie dosiahnuť na rôznych úrovniach spolupráce. Program podporuje naplnenie princípu "Mysli globálne, konaj lokálne". Zástupcovia z oboch organizácií sa aktívne podieľali na príprave programového návrhu a pravidelne sa stretávali so slovenskými kolegami počas programových rokovaní Výboru pre spoluprácu. Spolupráca prebiehala počas celého roku 2011 a nórski experti taktiež navštívili cieľové regióny.

1.6 Preddefinované projekty

Nerelevantné.

1.7 Schéma malých grantov

Malá grantová schéma bude zahájená v programe pri implementácii komponentu „ Modré školy“ s cieľom uplatniť najvyšší stupeň efektívnosti nákladov.

Malá grantová schéma je komplementárnou k programu, navrhnutému na podporu menších projektov v rozsahu ich činností a nákladov.

Alokácia malej grantovej schémy je 2 723 235 EUR (18,57 % oprávnených výdavkov programu). Suma grantovej pomoci, ktorá sa vzťahuje na malú grantovú schému nemá byť menej ako 25 000 € a viac ako 40 000 €.

Oprávnenými žiadateľmi sú základné a stredné školy.

Implementácia projektov by nemala byť dlhšia ako 12 mesiacov.

Malá grantová schéma bude spravovaná správcom programu.

Čo sa týka výberu projektov, platieb, monitoringu, evaluácie, publicity a obstarávania, budú pre malú grantovú schému použité rovnaké postupy ako pre individuálne projekty, s tromi výnimkami. V súlade s Uznesením vlády č. 488/2011, projekty v rámci malej grantovej schémy je potrebné posúdiť, ale nevyžaduje sa podrobná posudková správa. Okrem toho, v súlade s týmto uznesením, nie všetky projekty v malej grantovej schéme sa musia počas implementácie navštíviť na mieste. Návšteva na mieste reprezentatívnej vzorky týchto projektov je dostačujúca. Projekty podporované v rámci malej grantovej schémy majú byť v súlade s prierezovými otázkami, napr. dobrého spravovania, udržateľného rozvoja a rodovej rovnosti pre ženy, znevýhodnené skupiny obyvateľstva a členov etnických menšín tak, ako je zadefinované v časti 3.11 tohto programu.

1.8 Prierezové otázky

1.8.1 Dobré spravovanie a demokracia

Dobré spravovanie je jedným zo základných princípov Finančného mechanizmu EHP; spolu s trvalo udržateľným rozvojom a rodovou rovnosťou vytvárajú prierezové otázky oboch finančných mechanizmov. Dobré spravovanie je základom pre dobré investičné prostredie, dobrý manažment verejných financií, znižovanie korupcie a posilňovania inštitúcií.

V rámci princípov dobrého spravovania a boja proti korupcii, by mal správca programu využiť svoje skúsenosti nadobudnuté z implementácie Nórskeho finančného mechanizmu a Finančného mechanizmu EHP v období 2004-2009. Správca programu by mal zabezpečiť dodržiavanie všetkých princípov dobrého spravovania na programovej ako aj individuálnej projektovej úrovni.

Na programovej úrovni, správca programu zabezpečí dodržiavanie všetkých princípov dobrého spravovania v celom administratívnom procese programu, tak aby sa:

- a) Dodržiavala prísna politika nulovej tolerancie voči korupcii – zabezpečí a bude presadzovať postupy na prevenciu, odhaľovanie a prijímanie opatrení proti korupcii a zlému hospodáreniu,
- b) Zabezpečí zverejnenie všetkých zmlúv, na ktoré sa vzťahuje povinnosť zverejnenia,
- c) Zabezpečí maximálnu transparentnosť a otvorenosť na úrovni riadenia programu a výberu projektov,
- d) Verejne poskytne prístup k informáciám o programe, hlavne cez vlastné webové stránky,
- e) Zriadi monitorovací výbor pre Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus 21009-2014 a vytvorí na programovej úrovni systém riadenia a kontroly (ako Národný kontaktný bod)
- f) Vytvorí monitorovací plán na programovej úrovni, ako aj mechanizmus sťažností
- g) Zabezpečí, že kritérium dobrého spravovania sa bude uplatňovať v procese hodnotenia a výberu a perspektíva dobrého spravovania sa stane súčasťou všetkých programových dokumentov

Na projektovej úrovni stanoví správca programu procesy tak, aby zabezpečil implementáciu princípov dobrého spravovania na projektovej úrovni. Všetci žiadatelia budú musieť zahrnúť návrh opatrení na zabezpečenie implementácie princípov dobrého spravovania do ich žiadosti o projekt. Správca programu by mal vynaložiť všetko úsilie na to, aby zabránil, odhalil alebo zrušil účinok akýchkoľvek prípadov nezrovnalostí a zabezpečil reportovanie všetkých podozrivých a skutočných prípadov nezrovnalostí do VFM v súlade s Nariadeniami o implementácii finančného mechanizmu EHP 2009-2014.

1.8.2 Hľadisko životného prostredia

Projekty podporované týmto programom opisujú niektoré z najnaliehavejších súčasných problémov, ako je nedostatok vody a zmena klímy. Použitý prístup sa opiera o vedecké zistenia jedinečných funkcií hydrologického cyklu a úlohe vody v prírodnom prostredí. Postupné prekryvanie pôdy pre rozšírenie urbanizácie a priemyslu, ale aj niektoré formy poľnohospodárstva urýchlili odtekanie dažďovej vody z pôdy do potokov, riek a nakoniec oceánov. Drenáže a pokles odparovania, ako aj pokles vlhkosti vzduchu a pôdy. Nedostatok takzvaných „zelených“ vôd v krajine má za následok deformáciu malých vodných cyklov. V dôsledku zníženého odparovania sa podstatne viac slnečného žiarenia premieňa na citelné teplo namiesto latentného tepla.

Program sa snaží obrátiť tento proces obnovou podmienok nevyhnutných pre revitalizáciu malých vodných cyklov. Riešením je udržať dažďovú vodu tam, kde dopadá a využívať vodozádržné opatrenia podľa miestnych podmienok. Prostredie bohaté na vodu je prostredie bohaté na život. Program predstavuje pozitívny zásah do prírody, ktorým sa snaží znovu nastoliť podmienky nevyhnutné pre zdravý, vyvážený a dynamický ekosystém. Táto intervencia je zameraná na obnovenie malého hydrologického cyklu a mikroklima bude citlivá na jedinečné podmienky, ktoré sa dotýkajú týchto regiónov.

1.8.3 Hospodárska udržateľnosť

Hospodárska činnosť je ovplyvnená a formovaná takmer vo všetkých prírodných a spoločenských procesoch, vrátane nedostatku vody, povodní, sucha a klimatických zmien, ako aj postupmi trvalo udržateľného rozvoja, dobrým verejným spravovaním, vzdelaním a podobne. Projekty podporované týmto programom sa usilujú o integrovaný prístup zameraný na zmenenie negatívnej reality zhoršovania životného prostredia cez pozitívny udržateľný rozvoj a postupmi dobrého spravovania. Aktívny zvrät zničeného a vyčerpaného prostredia bude znovu vytvárať podmienky pre dlhodobú hospodársku udržateľnosť.

Pomocou prevencie záplav a sucha sa môžu regióny Zemplínu a Hornej Nitry stať viac konkurencieschopnými a atraktívnejšími pre budúce investície. Tie môžu poskytnúť trvalé a stabilné pracovné príležitosti. Cez revitalizáciu mikroklima, projekty v rámci komponentu Zdravé mestá ušetria náklady, stanú sa krajšími, príjemnejšími a zdravšími a budú príkladom udržateľného ekonomického rozvoja mestských centier.

Implementácia projektov podporovaných týmto programom vyvolá krátkodobé vytváranie pracovných miest. Projekty budú vyžadovať širokú škálu pracovných zručností a profesionálneho zázemia, od plánovania po zrealizovanie. Projekty budú podnecovať podnikateľského ducha a

predstavivosť. Základnými ideami každého predstaveného projektu je rozdielny prístup k mestskému a vidieckemu prostrediu s veľkým potenciálom pre nové priemyselné odvetvia, ako sú vegetačné strechy, zber dažďovej vody, terénne úpravy a iné.

1.8.4 Ekonomická udržateľnosť

Sociálna udržateľnosť bude zabezpečená na viacerých demografických úrovniach. Mladý ľudia sú kľúčom k budúcej prosperite ktorejkoľvek spoločnosti; z toho dôvodu sa čiastočne jedna časť programu zameriava čisto na oblasť vzdelávania.

Rozšírenie zamerania o túto problematiku na 79 školách naprieč Slovenskom je pozitívnou investíciou do spoločenského kapitálu. Realizácia projektov, ktoré využívajú dažďovú vodu zo školského areálu, poskytujú mladým ľuďom cenné skúsenosti z prvej ruky o dôležitosti využívania dažďovej vody pre trvalo udržateľné a zdravé životné prostredie a klímu, či v mestskom alebo vo vidieckom prostredí. Okrem toho, tieto projekty môžu mať za následok kontinuálnu vyučbu nových vedomostí o fungovaní životného prostredia a hydrologického cyklu.

Navrhovaný program uľahčuje prístup k zamestnaniu v krátkodobom i dlhodobom horizonte. Krátkodobé pracovné príležitosti pre realizáciu projektov doplní stálu dlhodobú zamestnanosť prostredníctvom zvýšenia rekreačnej atraktivity a cestovného ruchu v hornej Nitre a regióne Zemplínu. Okrem toho môžu byť tieto oblasti vzorom pre trvalo udržateľný rozvoj a tvorbu pracovných miest v iných obciach a regiónoch po celej krajine.

1.8.5 Rodová rovnosť, boj proti rodovo podmienenému násiliu, diskriminácia, rasizmus a xenofóbia

V poslednom desaťročí sa koncept rovnosti príležitostí, rovnosti mužov a žien (tzv. rodovej rovnosti), ako aj boj s diskrimináciou, rasizmom, xenofóbiou stali bežnou súčasťou života na Slovensku, najmä vďaka intenzívnemu úsiliu mimovládnych organizácií a rozvoju občianskej spoločnosti. Vstup do Európskej únie, ktorá považuje tieto hodnoty za významné, sa stalo významným impulzom pre Slovensko pri podpore práv žien a inak znevýhodnených skupín obyvateľstva.

Napriek tomu, že tento program nie je priamo zameraný na posilňovanie rodovej rovnosti alebo boj proti rodovému násiliu, diskriminácii, rasizmu, xenofóbii, správca programu bude podporovať realizátorov programu aby efektívne presadzovali rodovú rovnosť a bojovali proti rodovému násiliu, diskriminácii, rasizmu, xenofóbii.

Zapojenie a rovnaká účasť ako žien tak aj mužov je kľúčovým aspektom ekonomického a sociálneho rozvoja. Súvisiace problémy "vylúčenie zo sociálnych dôvodov a chudoba" a "vylúčenie z trhu práce" majú tendenciu byť vážnejším problémom u žien ako u mužov. V cieľových regiónoch v rámci programu sú tieto problémy ešte významnejšie, pretože rozvoj týchto oblastí je nižší ako priemer EÚ a riziko u žien a znevýhodnených skupín chudobou je veľmi vysoká.

Na programovej úrovni, správca programu zabezpečí nediskriminačný prístup počas celého administratívneho procesu v programe, tak aby sa zabránilo rodovej a inej diskriminácii pri prijímaní odborníkov a vytváraní výborov, zabezpečí, aby na úrovni administrácie programu a výbere projektov neboli žiadne viditeľné, alebo skryté diskriminačné alebo obmedzujúce podmienky, zabezpečí, aby sa rovnosť žien a mužov stalo kritériom a súčasťou všetkých

programových dokumentov a zabezpečiť, aby v priebehu celého procesu implementácie programu nevytvoril žiadny priestor pre pozitívnu alebo negatívnu diskrimináciu.

Na projektovej úrovni správca programu nastaví procesy tak, aby zabezpečovali dodržiavanie princípov rovnosti práv a príležitosti na projektovej úrovni. Každý predložený projekt musí vo svojej žiadosti o projekt uviesť, či prispieva k posilneniu rodovej rovnosti a ak áno, tak špecifikovať ako (špecifické činnosti, cieľová skupina a opatrenia na propagáciu rodovej rovnosti, alebo posilnenie predchádzania rodových stereotypov a znovu posilnenie rodových príležitostí pre mužov a ženy, v tých oblastiach, kde sú znevýhodňovaní). Odhliadnuc od toho, či žiadateľ uvedie, že projekt prispieva alebo neprispieva k posilneniu rodovej rovnosti, hodnotiteľ uváži, či jeho vplyv je pozitívny, neutrálny alebo negatívny a overí, že zmienený vplyv je logicky prepojený s ostatnými časťami projektu (napr. cieľmi, aktivitami, cieľovou skupinou, indikátormi monitoringu, atď.). Hodnotiteľ taktiež posúdi, do akej miery bude posilnené rodová rovnosť a pridelí mu body na základe stanovenej hodnotiacej stupnice.

1.8.6 Ľudské práva a menšiny

Problematika ľudských práv a práv menšín je úzko spojená so sociálnym vylúčením zraniteľných skupín, najmä rómskej menšiny.

1.8.7 Boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu (zraniteľné skupiny – Rómovia)

Slovenská republika je jedným zo štátov s najvyššou mierou nezamestnanosti v rámci krajín EÚ. Nezamestnanosť na Slovensku má niekoľko príčin, pričom všetky majú rovnaké zázemie v ekonomickej analýze ponuky a dopytu. Ponuka práce zďaleka prevyšuje dopyt po práci - ekonomika nevytvára dostatok pracovných miest. A zároveň, ponuka a dopyt sa nestretávajú v oblasti vytvárania pracovných miest.

Chudoba je predovšetkým rozšírená vo vidieckych oblastiach s menej rozvinutým priemyslom, najmä v strednom a východnom Slovensku. Za účelom zvýšenia zamestnanosti a s cieľom pomôcť najchudobnejším regiónom, je potrebné podporovať projekty, ktoré sa nachádzajú v týchto oblastiach. Z tohto dôvodu, projekty implementované v regióne Zemplínu a Hornej Nitry podporia boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.

Okrem toho, bude väčšina nových pracovných miest vytvorených v rámci projektov pre osoby s nižšou kvalifikáciou, a očakáva sa, že v rámci projektov budú zamestnávaní niektorí Rómovia. Správca programu zabezpečí maximálne nediskriminačné opatrenia.

1.8.8 Čeliť prejavom nenávisti

Súčasťou aktuálneho znepokojenia okolo rasizmu a xenofóbie v Európe je aj fenomén prejavov nenávisti, zložitý problém, na ktorý je ťažké reagovať jednotným spôsobom. Debatuje sa o tom, aké právne predpisy alebo opatrenia na prejavy nenávisti zaviesť tak, aby nenarúšali práva týkajúce sa slobody prejavu.

Vzhľadom k tomu, že tento program sa sústreďuje na aspekty klimatických zmien a prispôsobeniu sa zmene klímy, boj s prejavmi nenávisti nie je pre tento program relevantný.

1.9 Zoznam použitých skratiek

PZK/ACC	Prispôsobenie sa zmene klímy/ Adaptation to the climate change
CO/CA	Certifikačný orgán/ Certifying Authority
DPP	Donorský partner programu/ Donor Programme Partner
FM EHP/EEA FM	Finančný mechanizmus Európskeho hospodárskeho priestoru/ European Economic Area Financial Mechanism
EÚ/EU	Európska únia/ European Union
ÚFM/FMO	Úrad pre finančný mechanizmus/ Financial Mechanism Office
PFS/IFR	Priebežná finančná správa/ Interim Financial Report
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky/ Ministry of Finance of the Slovak Republic
NFM	Nórsky finančný mechanizmus/ Norwegian Financial Mechanism
NKB/NFP	Národný kontaktný bod/ National Focal Point
MVO/NGO	Mimovládna organizácia/ Non – Governmental organisation
PSP/PIR	Priebežná správa o projekte/ Project Interim Report
SP/PO	Správca programu/ Programme Operator
RBM	Result Based Management
SMG/SGS	Schéma malých grantov/ Small Grant Scheme
OSN/UN	Organizácia spojených národov/ United Nations
ESZ/EHS	Európska stratégia zdravia/ European Health Strategy
MZVNK/NMFA	Ministerstvo zahraničných vecí Nórskeho kráľovstva/ Norwegian Ministry of Foreign Affairs
DoRIS	Documentation, Reporting and Information System
EZVO/EFTA	Európske združenie voľného obchodu/ The European Free Trade Association
MoP/MoU	Memorandum o porozumení/ Memorandum of Understanding
MSP/POM	Manuál správcu programu/ Programme Operators' Manual
NVE	The Norwegian Water Resources and Energy Directorate
DSB	The Directorate for Civil Protection and Emergency Planning
EK/EC	Európska komisia/ European Commission
PSP/BMP	Plán správy povodí/ Basin Management Plan
BF	Bilaterálny fond/ Bilateral Fund
FIFO	First In First Out